

Dělení diplomatického materiálu na kategorie:

- listiny

Listina je písemnost vytvořená k tomu, aby vydala svědectví o určité právní skutečnosti. Ihned od vzniku musí být určena k dosvědčení právní skutečnosti. Platnost je v zásadě časově neomezená. Aby byla platná, musí být opatřena ověřovacími prostředky – pečeť, razítko, podpis.

- **mandáty** lat. mandatum – příkaz

Mandát je písemnost upravená podle určitých pravidel, určená k tomu, aby vydala nějaký příkaz. Platnost dočasná, dokud nebyl rozkaz splněn.

- listy (dopisy)

List je písemnost upravená podle určitých pravidel, obsahuje pouhé sdělení bez moci závazné.

- aktové písemnosti

- vznikly při přípravě k vydání listin

- *Heinrich Otto Meisner* – akt. písemnosti jsou všechny, které mají úřední charakter, ale přitom nejsou listiny

- akty (pamětní záznamy) stručné záznamy o právních počinech, které si učinila ta strana, v jejíž prospěch se právní počín stal. V 9. – 11. stol. doba úpadku listiny. Tzv. zakládací listina kapituly litoměřické

- **úřední knihy** vedené u úřadů a institucí

pro vnitřní potřebu	– registra	–opisy vydaných písemností
	– kopiáře	– opisy došlých písemností
	– knihy tradiční	– opisy pamětních záznamů, u nás nedochované
	– formulářové sbírky	– vzorce, příklady písemností
	– tituláře	– jména a tituly osob či institucí, s nimiž byla kancelář ve styku
	– expediční protokoly	– stručné obdoby register
	– exhibitní (podací) protokoly	– stručné kopiáře
	– urbáře	– soupisy peněžních a naturálních dávek odváděných poddanými vrchnosti
	– katastry	– soupisy nemovitého majetku podrobeného dani, berni
pro vnější potřebu	– knihy veřejných notářů, imbreviatur,	– vedli je pův. italská veřejní notáři, zaznamenávali právní pořízení učiněná v jejich přítomnosti, u nás nedochované
	– knihy městské	– vedené různými orgány městské správy pro právní potřeby města a občanů, postupně specializace
	– knihy pozemkové, gruntovnice	– zaznamenávají venkovské poddanské nemovitosti, vedené u vrchnostenských úřadů
	– zemské desky	– vedené u zemských soudů, zásadně určené pro svobodné občany Čechy – Př. Ot. I. cca 1260, soud zasedal 4x do roka, desky vedeny od počátku, 1541 při požáru Praž. Hradu a Malé strany většina svazků shořela. Nejst. dochovaný svazek 1316 – 1324. Z počátku dvě řady – a) desky půhonné – zápisy žalob pro trestná provinění b) desky trhové – převody nemovitého majetku později např. c) desky zápisné – zápisy dluhů váznoucích na nemovitosti Morava – vznik 1348, 2x ročně v Brně, 2x ročně v Olomouci, 1641 konec podvojnosti. Dvoje zemské desky.
	– dvorské desky	– vedeny u dvorského soudu, pro osoby a statky v lenní závislosti na č. králi. Půhonné, trhové, zápisné. Provolací – statky které v důsledku odúmrti spadly zpět králi.
	– matriky	– původně je vedli faráři, všeobecné vedení nařídil Tridentký koncil (1545 – 1563). Do konce 16. stol. řídice, od 30. let 17. stol. hojněji.

Listinné formule, listina středověká:

-úvodní protokol	- invokace	- vyzývání jména Božího „ve jménu Ježíše Krista, in nomine Domini...“
	- intitulace	- jméno + titul vydavatele listiny, součástí je devoční formule „Dei gratia“ z Boží milosti
	- inskripce	- vnitřní adresa - obecná – „Všem, kdož tento list čísti budou...“ - speciální – konkrétní příjemce
	- salutace	- pozdravení a požehnání
	- formule zvěčňovací	- „in perpetuum“ „až na věky“
-kontext	- arenga	- všeobecné zdůvodnění, proč dochází k vydání listiny, velmi květnatě „Lidská paměť je nedokonalá,...“
	- promulgace	- uvádí znění listiny ve všeobecnou známost „Známo činíme tímto listem, že...“ „Na vědomost se dává... „
	- narace	- konkrétní důvody, proč dochází k vydání listiny, resp. k vykonání právního počinu, na čí žádost k vydání listiny (právnímu počinu) dochází
	- dispozice	- nejdůležitější část, jádro listiny, vyjadřuje vlastní právní skutečnost, opírá se o dispoziční sloveso (darujeme, nařizujeme, bereme v ochranu, součástí může být pertinenční formule - u nemovitého majetku výčet: „se všemi lesy, loukami,se vším co je nad zemí i pod zemí“
	- sankce	- v užším slova smyslu – nařizuje, aby nikdo nejednal v rozporu s nařízením listiny - pozitivní (benedikce) sankce – slibují odměny těm, kdož se budou ustanoveními řídit - negativní (kominace) – hrozí se tresty těm, kdož budou nařízení porušovat
	- koroborace	- ohlašovací prostředky „na svědectví toho dali jsme pečeť naši přivěsiti“
	- formule terogační	- ruší se starší ustanovení, která jsou v rozporu s dotyčnou listinou
-závěrečný protokol -eschatokol	- podpisová formule	-
	- formule svědečná	- vyjmenovávají se svědkové
	- formule datovací	-
	- aprekace	- závěrečná motlitba